

דברי הרמב"ן 'מה לרופא בבית יראי ה' לכאורה תמוהים, דהלא ניתנה רשות לרופא לרפאות

ובגמ' (ב"ק פ"א) דרשינן, על פסוק זה, 'ורפא ירפא', 'מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות', ומאידך גיסא ידועים דברי הרמב"ן (ויקרא כו יא) שכתב: 'מה לרופאים בבית יראי ה', ולכאורה דבריו צ"ב, דהרי חז"ל אומרים "ניתנה רשות לרופא לרפאות", א"כ מדוע אומר הרמב"ן 'מה לרופאים בבית יראי ה', הלא הרופאים קיבלו רשות מיוחדת מה' לרפאות.

אלא הביאור הוא כך, דהנה התורה אומרת כשאחד מוזיק את השני, הרי שחלה עליו חובת תשלומין לשלם לניזק את נזקו, וכן כשהזיק לו בגופו, הרי זה חלק מחיוב נזיקין של חמישה דברים, שצריך הוא לברר אצל העסקנים מי הוא הרופא המומחה ביותר, ולדאוג לו לרופא הגון, ומומחה שירפא אותו, וע"ז אמרו חז"ל שניתנה רשות לרופא לרפאות, (וכעין מאמר בעלי המוסר "הגשמיות של הזולת, הרי זה הרחנות שלי", עלי המזיק מוטלת החובה, להביאו לרופא שירפא אותו מהנזק שהזקתיו, ועל רופא זה נאמר שניתנה לו רשות לרפאות. אבל ליראי ד' בעצמם אין להם מה לחפש בבית הרופאים.

דהלא כל הדין של 'ניתנה רשות', הוא לרופא שירפא את הניזק מחבירו, וזה באמת לא שייך ליראי ה', שכל ימיהם נזהרים זהירות מופלגה בכל דרכיהם לכל יזיקין ח"ו את הזולת.

זכח לאלהים יחרם בלתי לד' לכהו (כ"ב י"ט)

ביאור האזהרה לזבוה כדרך זביחה בפנים דווקא

בגמ' (סנהדרין ס' ע"ב) למדו מפסוק זה שהעובד ע"ז חייב, רק בעובד עבודה בכעין עבודת פנים, והביאור בזה, דהנה לכל נפש, יש את הרגש הטבעי שיש מנהיג לבירה, והרגש הזה דוחף אותה לעבוד את בוראה, אבל כאן גם טמונה הסכנה הגדולה שהרגש הזה ידחוף אותו לשקר את עצמו וללכת לעבוד ע"ז, ולומר "אלה אלוהיך ישראל", וה"ז כאותם נשמות תועות, אשר לא מוצאים מנוח לכף רגלם ונפשם רעיבה, עד שמרחיקים לכת למזרח הרחוק, ומוצאים שם באיזה הר גבוה, או יער נידח, איזה גוי טמא, שכביכול מדריך אותם לחיי רוחניות.

והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועברו לעלם (כ"א, ו)

לכאורה כל מוכר עצמו כופר בהכרזה כי לי כל בני עבדים ולא דווקא בעבד הרוצה להשאר עד היובל

וברש"י הביא לדברי המכילתא וז"ל: "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, (מכילתא), אמר ר' יוחנן בן זכאי, און זאת ששמעה על הר סיני, 'לא תגנוב', והלך וגנב, תרצע, ואם מוכר עצמו, און ששמעה על הר סיני, 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו תרצע". ולכאורה השאלה זועקת מאליה, אם רוצעים את אזנו של העבד מכיון

ששמע בהר סיני כי לי בני ישראל עבדים, אם כן למה זה דווקא בעבד שאומר "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בניי", הלא כל מי שמוכר את עצמו לעבד עובר כביכול על הפסוק 'כי לי בני ישראל עבדים', ולא רק אותו עבד הרוצה להשאר אצל אדוניו עד היובל.

אלא אפשר לבאר על דרך המוסר, שהנה יש לפעמים לאדם ירידה כלשהיא ברוחניות, אבל אם לבו מר עליו, וחושב כל הזמן מחשבות כיצד להתגבר ולכבוש את יצרו הרע, ולחזור למוטב, ומכיון שכך, מובטחנו בו שאכן יחזור למוטב, אבל אם כבר טוב לו עם עצמו, ולא מרגיש כל בעיה בהתנהגותו, הרי שכבר צריך רחמי שמים מרובים שיחזור בו מדרכו הרעה.

וממילא גם בעבד, כל שמוכר את עצמו לעבד ונפשו שפילה עליו, וחוזר ואומר לעצמו איך עשיתי זאת הרי שמעתי בהר סיני 'כי לי בני עבדים', ואידך בן מלך שכמוני מוכר את עצמו עבד לעבד, על זה באמת לא מגיע לו עונש, אבל ברגע שכבר טוב לו עם עצמו ואומר "אהבתי את אדוני את אשתי ובני לא אצא חופשי", הרי שכבר שכח מהיכן הגיע ומי הוא אדונו האמיתי, ועל כך מגיעה לו הרציעה באזון לתזכורת מה שמעה אזון זו בהר סיני.

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונגה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא (כ"א, י"ט)

עפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

ברכת "שכוחו וגבורתו מלא עולם" על שתי רעידות אדמה בזאח"ז

הנה בשבוע שבו קוראים אנו על מתן תורה, זכינו לראות בחוש קיום הפסוק בתהילים (ס"ח ט) "אֶרְץ רַעֲשָׁה אֶף שְׁמַיִם נִטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹקִים זֶה סִינַי". ורעדה הארץ מדן ועד באר שבע, ובעיה"ק טבריה חשו ביותר את הרעידה, ואחד מן הת"ח המופלגים בעירנו מתלמידי ומקורבי רבינו היה בעת הרעידה, באמצע תפילת שמו"ע של ערבית, ואחד מן המתפללים דפק על השולחן בביהכ"נ ובירך בקול רם "סברי רבנו ברוך אתה.. שכוחו וגבורתו מלא עולם", וכיוון להוציא את כל השומעים יד"ח, וענו כולם אמן, ואותו ת"ח מופלג המשיך בתפילתו, ושמע הברכה וכיוון לצאת.

והנה למחרת בשעות הבוקר, התרחשה שוב רעידה נוספת, ואמר רבינו שזה וודאי שהרעידה עכשיו היא המשך הרעידה של אתמול, ולכן א"א לברך פעם נוספת על רעידה זו, אמנם הסתפק לגבי אותו ת"ח מה דינו, דהרי הוא עמד באמצע תפילת עמידה, ומאן יימר שיצא יד"ח בברכה, ע"י ששמע אחר המברך במקום שאסור לו להפסיק.

ובאמת כבר ידוע לכל בר בי רב, שבשו"ע נפסק כשיטת רש"י (או"ח סי' ק"ד ס"ז) לגבי אחד שעומד בעמידה, ושומע את הציבור אומרים קדושה, ישתוק ויכוין לצאת, ולא מיקרי הפסק בתפילתו, ויוצא

המשך בעמוד הבא

היא צורתה ללא שום שינוי, משא"כ תורה שבע"פ, כל אחד משיג בה כפי עמלו והשגתו, וכפי השגתו זו היא גדר התורה שלו. וא"כ הצדוקי שאינו מאמין בתורה שבכתב, לא היה מסוגל לראות את 'עמל התורה' של רבא. כיוון שעמל זה עד 'כלות הנפש' מסמל אצלו את 'תורה שבעל פה'. והוא שורש ה'צדוקים' שאין זה מחמת חוסר אמונה ברבותינו מוסרי התורה, חז"ל הקדושים, כי אם שורש הקלקול נובע מחמת עצלות ורפיון בעסק התורה ועמלה, וממילא כשנתקל צדוקי ברבא העמל בתורה עד שנובע לו דם מראשי אצבעותיו, הרי יוצא מדעתו ומבוזה במילי דביזיון.

וזהו לימוד גדול לדורות, שכל הפורש מעמל ועסק התורה, הרי מקרב את עצמו לקליפת הצדוקים שבים לעמל התורה, ואינם מאמינים בה ובשכר לעוה"ב, ולהיפך העמל בתורה בכל כוחותיו, הרי מדבק עצמו בחז"ל מוסרי התורה בכל דור ודור, ובשכר הצפון לצדיקים לעת"ל.

וכבר כתבנו ב"ב במקו"א (הובא בגיליון 83 ויחי התשפ"ב) שכן מצינו בתנא רבי עקיבא (פסחים מ"ט ע"ב) "תניא אמר רבי עקיבא, כשהייתי עם הארץ, אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, אמרו לו תלמידיו, רבי אמור ככלב, אמר להן זה נושך ושובר עצם, וזה נושך ואינו שובר עצם, ע"כ.

וזהו ביאורו, שכשהיה עם הארץ עיקר שנאתו היתה מופנית לא לאותם הלומדים תורה כמותם 'פרופסורים לתלמוד' באוניברסיטה, אלא לעמילי תורה העמלים על תלמודם יומם ולילה, כאותו "יששכר חמור גרם", אשר "ויט שכמו לסבול עול תורה", ואת אותו 'גרם' של העמלים בתורה, דווקא רצה לישוך ולשבר.

רבינו מבטא בענוותנותו על מכוון 'שפתי כהן'-גדלותו של מרן הסטייפלער-מה העניק מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א לרבינו דורון

נישואין

בשב"ק 'תרו' שבת קבלת התורה זכינו להיות עם רבינו בעת אשר סעד את סעודת השבת והיה כבר סמוך לתפילת המנחה ואמר רבינו בענוותנותו דיש לו הכרת הטוב גדולה למכוון שפתי כהן אשר מזכים את הרבים מידי שבו, אבל הווארטים כתובים כל כך יפה ולא יתכן שזה חידושים שלי אלא זה חידושים של הכותבים אשר כותבים אותם בשמי, ונענה הגר"ח בריזל שליט"א ואמר דידוע מה דמטו משמיה דהחת"ס זיע"א שאמר אין אני מקפיד שתקחו חידושים שלי ותאמרו את זה בשימכם, רק אל תקחו ווארטים שלכם ותאמרו את זה בשמי, וחיך רבינו, ולאחמ"כ שמענו ממקורבו של רבינו קנייבסקי שליט"א ערך שבע ברכות לרבינו בביתו, ואמר חמיו של רבינו הגאון הגדול הגר"ח זילברשטיין שליט"א, שכשהגר"ח עושה שבע ברכות בביתו צריך להזמין את אביו מרן הסטייפלער זיע"א, והלך עם רבינו לכיוון ביתו של הסטייפלער, אמנם כשהתקרבו לביתו אמר הרב זילברשטיין שירא הוא להכנס להסטייפלער, ונכנס רבינו לבדו, ונענה הסטייפלער כשבת שחוק נסוכה על שפתותיו מה לכם עם "עִיבָר בְּטִייל" ("עובר בטל" בהגיה הליטאית) שכמוני, והוסיף רבינו על גדול ענוותנותו של מרן שר התורה הגר"ח שליט"א, שיום לאחר אותו שבע ברכות לאחר שהשתתף הגר"ח בחתונה ואף ערך שבע ברכות, לא נתקרה דעתו, שומע אני נקישות על הדלת ובפתח אני רואה את הגר"ח כשהוא מתנשם בכבודו לאחר שסחב עמו, מתנה לזוג הצעיר 'כסא נוח' כבד וכך טיפס שלוש קומות בכדי להביא את זה לביתו.

סיפורי צדיקים שנכתבו ע"י בעל דעות נפסדות

שח בנו חביבו של רבינו (אשר הוא מיחידי סגולה להתחקות אחר אורחותיו והנהגותיו ולרדת לטעמם של דברים ומנהגים) ה"ה הרה"ג רבי שלמה שליט"א, שפעם אחת כד היו טליא ראה את הספר "שירי המאה", שחיברו אחד מראשי המזרחי, י.ל.מ. (וכבר ידוע מה דמטו משמיה דמרן הגר"ח שהתבטא בחריפות לשון) שהיה ידוע כבעל דעות נפסדות, ורצה לקרוא בו כביכול סיפורי צדיקים, ואמר רבינו אני אקנה לך ספר אחר נאה, רק במטותא מינך אל תקרא בספר זה שיכול להזיק את הנפש.

לע"נ היקר והנעלה כמר יהודה בן כמונה אליה ז"ל שהשבעו כ"ח שבט הוא יום פקודת שנתו, הונצח ע"י בתו החשובה גב' רויטל שתחי'

דעת
החכמה ומוסר

שפה לנאמנים - המשך

יד"ח, ולכאורה היה מקום לומר דה"ה הכא שיצא בשמיעת הברכה, מאותו אחד שכיון להוציא את השומעים יד"ח, וא"א לברך פעם שנית. אמנם מצינו בהלכות שחיטה (שו"ע יו"ד ס"א ס"י) שערום לא ישחוט מפני שאינו יכול לברך על השחיטה, לכן לא ישחוט לכתחילה, ובש"ך שם מבואר בשם הפרישה, דגם אחר אינו יכול לברך, ובברכתו יוציא יד"ח את הערום, דכיון שהשוחט ערום, אינו רשאי לכיון בברכת חברו, וליכא למימר 'שומע כעונה'.

והקשה על זה הפרי תאר' (הלא ניהו האוה"ח הקדוש) דהרי קיי"ל דערום מותר לו להרהר בדברי תורה, וביאור כוונת קושיותו היא, דאם מותר לו להרהר, ה"ה דיכול גם לצאת ידי חובתו בברכתו של חברו מדין שומע כעונה, כמו שנתבאר בעומד במקום שאסור להפסיק, דשומע כעונה, ולכן מפסיק ושומע קדושה מפי הש"ץ, ומאי שנא הכא בשחיטה, שכתבו הפוסקים שאינו יכול לצאת יד"ח מדין שומע הוי כעונה, מחמת דערום הוא.

וכן אי' כהנה, הרבה באחרונים, דבאינו יכול לברך בעצמו, אינו יכול לצאת יד"ח ג"כ מדין שומע כעונה, (עיין בביאור הלכה בהקדמה לסימן

ע"ד בשם הפמ"ג, דאף דמותר להרהר בדברים שבקדושה, כנגד הערוה, בשומע אסור כיון דשומע הוי כמדבר, וכן בסימן ע"ט ס"א מבואר ברמ"א דאם יש צואה או מי רגלים בסוף בהכ"נ, צריך הש"צ להמתין עד שיוציאו, כיון שהוא מוציא את הרבים יד"ח בתפילתו, ובמשנ"ב סק"ז ביאר דהוי כאילו כל אחד בעצמו מתפלל, כיון דשומע כעונה, ועוד כהנה רבות).

אלא ביאר רבינו, דע"כ צריכים אנו לומר, דרק בקדושה וקדיש וכדו', דאינו חיוב המוטל על כל אחד ואחד לברכו, אלא חיוב דציבור לקדש את שמו יתברך ע"י אמירת קדושה, וכדו', ולכן אין זה דין עונה ממש, אלא שומע הוי ג"כ כמשתתף בקדושת שמו יתברך בציבור.

משא"כ בכל הנ"ל (ברכות שחיטה וכו') דשם החיוב הוא מוטל על כל אחד לברך ברכה וכדו', וא"כ אין מספיק ההשתתפות עם המברך, אלא בעינן למימר שומע כעונה ממש, דהיינו שיהא כאילו הוא בעצמו אומר, וזה לא שייך כשהוא ערום, ולכן פסקו הש"ך ושאר האחרונים, דאינו יכול לצאת יד"ח מהמברך. ולפ"ז בנידון דידן, היכא דמסתפק בשמע ברכת "כוחו וגבורתו מלא עולם" כשרעדה הארץ, דהוי ברכת השבח, שמחויב כל אחד ואחד לברכו, ולא כאמירת קדושה בציבור, דבעי רק להשתתף עם האומר, בזה אינו יכול לצאת יד"ח, כשאינו יכול לענות בפועל, דהלא עמד באמצע שמו"ע, ולכן שפיר יכול לברך למחרת בהרגשה השניה של רעידת הארץ.

הדפסת העלוך לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב ח' בן רבי ברוך זדיהן זצ"ל
מייסד ת"ת כיבאס, הצדיק החכם רבי רפאל כיבאס זצ"ל

